

کنوانسیون حقوق دریاها

ترجمه

محمد بهرامی

www.ketab.ir

رسانش نوین، ۱۳۹۷

عنوان و نام پدیدآور	: کنوانسیون حقوق دریاها/ مترجم محمد سهرابی.
مشخصات نشر	: تهران: رسانش نوین، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۲۲۲ ص.؛ ۳۱/۵×۲۱/۵ سم.
شابک	: 978-600-8988-18-2
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: United Nations convention on the law of the sea. : عنوان اصلی:
موضوع	: کنوانسیون سازمان ملل درباره حقوق دریاها (۱۹۸۲ = ۱۳۶۱)
موضوع	: (United Nations Convention on the Law of the Sea 1982)
موضوع	: حقوق بین الملل دریاها
موضوع	: (Access to the sea International law)
موضوع	: حقوق دریاها
موضوع	: Law of the sea
موضوع	: قانون دریایی
موضوع	: Maritime law
موضوع	: سهرابی، محمد، ۱۳۷۶ - مترجم
شناسه و آدرس	: Sohrabi, Mohammad
رده بندی کنگره	: KZA۱۵۵۵/۴۹ ۱۳۹۷
رده بندی دیو	: ۳۲۱/۲۲۱
شماره کتابشناختی	: ۵۱۲۰۰۸

تهران: خیابان کریم خان زند، ابتدای میرزای شیرازی، شماره ۸، واحد ۹
 تلفن: ۰۹۰۲ ۱۳۰ ۹۱ ۳۱
 Email: ranesh_novin_pub@gmail.com

کنوانسیون حقوق دریاها

مترجم: محمد سهرابی

طرح جلد و صفحه آرایی: علیرضا علی نژاد

ناشر: رسانش نوین

لیتوگرافی: فیلم گرافیک

چاپ: متین

صحافی: ولیعصر

چاپ اول، تهران، ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰ نسخه

شابک: ۲ - ۱۸ - ۸۹۸۸ - ۶۰۰ - ۹۷۸

قیمت ۱۴۰۰۰ تومان

فهرست

۷	مقدمه
۱۱	قرارداد سازمان ملل متحد در مورد حقوق دریا
۱۳	قسمت اول: مقدمه
۱۵	قسمت دوم: دریای داخلی و منطقه مجاور
۳۱	قسمت سوم: تنگه‌های مورد استفاده دریانوردی بین‌المللی
۳۹	قسمت چهارم: کشورهای مجمع‌الجزایر
۴۶	قسمت پنجم: منطقه اقتصادی انحصاری
۶۴	قسمت ششم: فلات قاره
۷۱	قسمت هفتم: دریاهای آزاد
۸۸	قسمت هشتم: ساختار جزایر
۸۹	قسمت نهم: دریاهای بسته یا نیمه‌بسته

قسمت دهم: حق دسترسی کشورهای محصور در خشکی به دریا و	
آزادی عبور ترانزیتی	۹۱
قسمت یازدهم: ناحیه	۹۵
قسمت دوازدهم: حمایت و حفاظت از محیط زیست دریا	۱۴۷
قسمت سیزدهم: تحقیقات علمی دریایی	۱۷۷
قسمت چهاردهم: توسعه و انتقال فن آوری دریایی	۱۹۱
قسمت پانزدهم: حل و فصل اختلافات	۱۹۸
قسمت شانزدهم: تعیین شرایط عمومی	۲۱۳
قسمت هجدهم: تعیین شرایط نهایی	۲۱۵

www.ketab.ir

مقدمه

حقوق دریاها شاخه‌ای از حقوق بین‌الملل عمومی است که به موضوعات مربوط به دریاها می‌پردازد. منبع اصلی این شاخه از حقوق کنوانسیون ملل متحد در مورد حقوق دریاها مصوب ۱۹۸۲ است. این قرارداد به «قانون اساسی دریاها» معروف است.

حقوق دریاها شامل تعریف آب‌های سرزمینی، حق دریاها برای ماهیگیری و استخراج منابع از بستر اقیانوس‌ها و کنترل دریانوردی می‌گردد. به‌طور کلی در خارج از منطقه‌ای که با نام آب‌های سرزمینی شناخته می‌شود، اصل آزادی دریا حاکم است. این به معنای آزادی ماهیگیری، ناوپیما، تجاری و مسافرتی چه با کشتی و چه با هواپیماست. همچنین شامل آزادی کشیدن خط لوله و کابل، آزادی تحقیقات علمی، آزادی احداث پایگاه‌های نظامی و حتی آزادی استفاده از اقیانوس به عنوان زباله‌دانی می‌شود.

حقوق دریایی را باید شاخه‌ای از حقوق تجارت دانست که در آن از قواعد حاکم بر کشتی‌های بازرگانی و حمل و نقل با آن سخن گفته می‌شود. پس حقوق دریایی را نباید با حقوق دریاها اشتباه کرد. زیرا حقوق دریاها شعب‌های از حقوق بین‌الملل عمومی است و از حق حاکمیت دولت‌ها بر آب‌های ساحلی و منابع کف

این بخش از دریاها و وضع حقوقی دریا‌های آزاد گفت و گو می‌کند و ارتباطی با مقررات حقوق تجارت دریایی ندارد.

مفهوم دریا در حقوق بین‌الملل

از نظر جغرافی دانان، دریا به مجموعه فضا‌های حاوی آب شور گفته می‌شود، در حالی که در حقوق بین‌الملل این فضاها به شرط ارتباط آزاد و طبیعی در سرتاسر کره زمین، دریا تلقی می‌شوند، لذا توده‌های آب شور بسته مانند دریای خزر، بحر المیت و دریاچه‌های بزرگ شور، به لحاظ حقوقی نمی‌توانند دریا باشند. اقیانوس‌ها در حقوق بین‌الملل در مفهوم دریا به کار می‌روند.

مناوبت حقوق دریاها با حقوق دریایی

حقوق دریاها یکی از شاخه‌های حقوق بین‌الملل است که مربوط به روابط بین‌المللی دولت‌ها یا سازمان‌های بین‌المللی در مناطق مختلف دریایی است، ولی حقوق دریایی از شاخه‌های حقوق خصوصی داخلی است که بر روابط اشخاص و کشورها در دریا و موضوعاتی مربوط به دریا ناظر و حاکم است. از جمله موضوعاتی مانند حمل و نقل دریایی، بیمه دریایی، وضعیت حقوقی کشتی‌ها و ایمنی دریاها.

اهمیت حقوق دریاها

اهمیت حقوق دریاها، بی شک بسته به اهمیت دریاها خواهد داشت. در گذشته، دریاها و اقیانوس‌ها بیشتر به لحاظ راه ارتباطی برای اهمیت بودند، اما امروزه با پیشرفت تکنولوژی و در نتیجه شناخت بیشتر انواع دریاها و توان بهره‌برداری از این منابع، دریاها از اهمیت خاصی برخوردار شده‌اند. این در حالی است که ۹۰٪ از مناطق بستر و زیر بستر اقیانوس‌ها برای انسان‌ها تقریباً ناشناخته مانده‌اند. اقیانوس‌ها در حدود ۷۱٪ سطح کره زمین را در بر گرفته‌اند و سرشار از منابع عظیم نفت و گاز، کلوخه‌های معدنی و مواد غذایی می‌باشند.

تحولات اولیه حقوق دریاها

دریاها با توجه به اهمیتشان، همواره مورد کشمکش دولت‌ها بوده‌اند، اما اوج این کشمکش‌ها در قرن ۱۵ با فرمان پاپ الکساندر ۶ در سال ۱۴۹۳ آغاز می‌شود.

که جهان را بین اسپانیا و پرتغال تقسیم می‌کند و سایر دول بدون اجازه اسپانیا و پرتغال نمی‌توانستند از دریا استفاده کنند. این عمل مورد اعتراض نهادهای سیاسی انگلیسی قرار گرفت، که از اصل آزادی دریاها دفاع می‌کردند. اما با اضمحلال امپراطوری اسپانیا و پرتغال از قرن ۱۶، رفته رفته موضع انگلیسی به سمت نظریه حاکمیت بر دریا تغییر کرد به این صورت که دولت ساحلی تا آنجا که قدرتش اجازه می‌دهد، حق دارد حاکمیت خود را در دریا گسترش دهد. در این دوره جنگ اندیشه میان اصل آزادی دریاها و حاکمیت بر دریاها در می‌گیرد. مهمترین نظریه در مقابل نظریه انگلیسی (اصل آزادی حاکمیت بر دریا)، مربوط به هوگو گروسیوس هلندی است که با تمسک به اینکه لازمه حاکمیت، مالکیت است و چون دریا غیر قابل ملک است، هیچ کس حق حاکمیت بر آن ندارد، از اصل آزادی دریا دفاع می‌کند. و نهایتاً در قرن ۱۸ با پیروزی اصل آزادی روابط دولتها بر این اساس شکل می‌گیرد. این روال تا تدوین مقررات عرفی ادامه می‌یابد.

تدوین قواعد حقوق دریاها

چهار تلاش عمده در سطح رسمی برای تدوین قواعد حقوق دریاها صورت گرفته است:

۱. کنفرانس لاهه - ۱۹۳۰

جامعه ملل در سال ۱۹۲۴، تشکیل کمیته‌ای را در ژنوا، که مأموریت تهیه فهرستی از موضوعات آماده تدوین از جمله مسائل مربوط به حقوق دریا را نیز به عهده داشتند، تدارک دید. منجر به تشکیل کنفرانسی در سال ۱۹۳۰ در لاهه در زمینه حقوق دریاها شد که متأسفانه، نتیجه‌ای جز اظهار امیرموری در بر نداشت.

۲. کنفرانس ژنو ۱۹۵۸

پس از تشکیل سازمان ملل متحد در سال ۱۹۴۵، نهادی با عنوان کمیسیون حقوق بین‌الملل در سال ۱۹۴۷، جهت تدوین حقوق بین‌الملل تأسیس شد. این کمیسیون، اقدام به تهیه پیش نویس مواردی در زمینه حقوق دریاها نمود که شالوده کنفرانس ۱۹۵۸ ژنو در زمینه حقوق دریاها بود. در کنفرانس ۱۹۵۸ ژنو چهار کنوانسیون تصویب شد.

ا. کنوانسیون دریای سرزمینی و منطقه مجاور

ب. کنوانسیون دریای آزاد

ج. کنوانسیون فلات قاره

د. کنوانسیون ماهیگیری و حفاظت منابع زنده دریای آزاد

۳. کنفرانس ۱۹۶۰ ژنو

کنفرانس ۱۹۵۸ اگر چه موفق به تصویب کنوانسیونی با عنوان دریای سرزمینی شد اما نتوانست مهمترین مسأله، یعنی عرض دریای سرزمینی را تعیین کند، لذا در سال ۱۹۶۰، دومین کنفرانس ملل متحد در مورد حقوق دریاها تشکیل شد که به دلیل تعارض دیدگاه‌ها بدون نتیجه به کار خود پایان داد.

۴. کنفرانس ۱۹۸۲ نیویورک

دلیل حضور دولت‌های تازه استقلال‌یافته در سازمان ملل که در کنفرانس ۱۹۵۸ دخا نیوده‌اند و عدم پیش بینی منابع معدنی موجود در بستر دریاها در کنفرانس ۱۹۵۸ به خاطر عدم شناخت این منابع و نداشتن دانش فنی برای بهره‌برداری از آنها و پاسخگو نبودن کنوانسیون‌های موجود در برابر آلودگی‌های زیست محیطی و ناامین شدن عرض دریای سرزمینی، نهایتاً به دنبال پیشنهاد آروید پارگو در اعلام بستر اعلاقی دریاها و منابع آن، به عنوان «میراث مشترک بشریت» در سال ۱۹۶۷ کمیته ریزه بستر دریاها توسط مجمع عمومی سازمان ملل متحد تشکیل شد که اولین جلسه کنفرانس برای این موضوع در سال ۱۹۷۳ و پس از آن هر سال چند ماه به کار خود ادامه داد، تا در سال ۱۹۸۲ کنوانسیونی جامع از قواعد اساسی حقوق دریاها را به تصویب رساند که از لحاظ شمولیت اعضا و موضوعات از جایگاه خاصی برخوردار است.